

ENTREVISTA AMB

56 (136/Volum 2/gener 1982

ciència 13)

El Consell Científic i Tecnològic, depenent de la Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica (C.I.R.I.T.) de la Generalitat de Catalunya, té desde fa pocs mesos nou president, el professor Enric Casassas. No podem ajornar el parlar amb ell per oferir als lectors de (ciència) un retrat de la seva personalitat científica i de la seva opinió sobre el problema que té avui plantejat el desenvolupament de la política científica a Catalunya. L'entrevista ha estat realitzada pel nostre col·laborador Ramon Gabriel.

(ciència):— *Què us sembla si comencem per la vostra trajectòria dins del món científic?*

E. Casassas:— Des del moment d'acabar la carrera, ja fa anys, vaig treballar al departament de química analítica del professor Buscarons, on vaig romandre fins que vaig passar com a professor a la Universitat de La Laguna, només amb la interrupció d'un parell d'anys a la Universitat de Minnesota, als Estats Units, on vaig tenir la sort de poder treballar directament amb el professor I.M. Kolthoff. Després de l'estada a La Laguna he estat als departaments de química analítica de la Universitat Autònoma de Barcelona i de l'Escola d'Enginyers de la Politècnica; ara, des de fa cinc anys torno a ésser als meus laboratoris d'origen, a la Universitat de Barcelona, ara instal·lats a Pedralbes i no a l'edifici de la Plaça Universitat on havia començat. He tingut tots aquests anys una activitat intensa en la docència i en la recerca; les línies d'investigació que he seguit han estat diverses, en especial sobre equilibris de complexació en solució i química-física de la coordinació, sobre lligands orgànics amb sofre bivalent, amb grups azo i altres, sobre tècniques electroanalítiques i sobre nous mètodes de determinació de traces de ions metàl·lics i de compostos orgànics, alguns d'interès com a pol·lutants ambientals. Fruit d'aquesta activitat han estat uns 80 treballs d'investigació original, algunes monografies i el premi Martí d'Ardenya de l'Institut d'Estudis Catalans. M'han preocupat sempre les ques-

tions relatives a l'organització de la recerca i a la política científica; he presentat ponències en aquest sentit, per exemple, al III Congrés Universitari Català i al Col·loqui Internacional organitzat l'any passat per la Caixa al Museu de la Ciència. Vaig ésser vice-rector d'investigació a la UAB, amb el rector Laporte, vice-rector d'ordenació acadèmica de la UB, amb el rector Badia; sóc president de la Secció de Ciències de l'ICE. He treballat també amb certa intensitat en activitats sectorials d'ensenyament, recerca i cultura en general, des dels meus temps d'estudiant (per exemple a la clandestinitat, participant a la Primera Antologia Poètica Universitària etc.) fins ara.

(ciència):— *Quines línies de recerca caldria impulsar, segons la vostra opinió, en el camp de la química a Catalunya?*

E. Casassas:— Hauríem de començar amb la constatació que la recerca a Catalunya, no solament en el camp de la química sinó en tots els camps, ha estat fins ara fortament deficitària, i que, en conseqüència, no són línies de recerca específiques sinó la recerca globalment en cadascun dels camps que ha d'ésser impulsada.

Evidentment, l'esforç que això implica és un esforç gegantí, des del punt de vista del volum del seu finançament, i també des del punt de vista de la formació dels grups o equips humans que han d'existir per a dur a terme una recerca proporcionada a les necessitats de Catalunya per

tal que l'esforç financer pugui ésser absorbit d'una manera útil. També implica un esforç considerable la remodelació profunda de l'estructura, que és avui una necessitat preemptòria. Són en certa manera bizantinismes les discussions sobre la importància o la urgència relatives de les diferents línies de recerca, encara que, certament, pel Consell Científic i tecnològic haurà d'establir unes prioritats en funció dels recursos que vagin essent disponibles i també per a justificar les previsions relatives als increments futurs d'aquests recursos.

(ciència):— *Seguint la lenta evolució de la investigació sobre la toxicitat del tristament famós oli tòxic, sembla que és transparenta una manca d'infraestructura de recerca i coordinació entre laboratoris. Què en penseu Creieu que s'ha deteriorat la imatge pública dels analistes?*

E. Casassas:— Aquí voldria puntualitzar, sense entrar en el fons de la qüestió, que allò que s'ha posat de manifest principalment amb aquest problema no és una infraestructura deficient ni una coordinació defectuosa entre laboratoris o centres, sinó una manca absoluta d'orientació de la superestructura que té la responsabilitat d'organitzar l'estratègia per a lluitar contra aquestes situacions d'emergència i per a resoldre-les.

Pel que fa a la imatge pública dels químics analistes, no sé si s'ha deteriorat o no, però, en tot cas, s'ha deteriorat d'una manera totalment injustificada, tota ve-

ENRIC CASASSAS

gada que no ha estat donada als químics analistes, que jo sàpiga, cap oportunitat d'intervenir en tot l'afer.

(ciència):— *¿Els laboratoris d'anàlisi han de ser un servei, un centre de recerca, o es poden compaginar les dues tasques alhora amb una relació directa amb les indústries?*

E. Casassas:— Tenim d'una banda els laboratoris universitaris, que tenen les tres funcions que són característiques de la universitat: la docent, la investigadora i la de servei a la societat circundant. En el camp de la recerca els és pròpia, entre d'altres, una funció fonamental: la de la informació del personal investigador. Ara bé, no assoleixen una eficàcia plena en l'acompliment de llurs funcions per causa d'una sèrie de raons: les relatives a l'estructura universitària i a la infraestructura, i les relatives al personal, van ésser analitzades a la ponència que vaig presentar al III Congrés Universitari Català. Entre elles, cal recordar que el criteri vigent per a cobrir la plantilla de personal dels centres és basat exclusivament en llur tasca docent; cal remanar també la inestabilitat dels grups o equips de treball, inherent als sistemes vigents de selecció i de promoció del personal. En relació al servei a la societat, les traves són encara més greus, a causa de les dificultats addicionals que introdueix la legislació relativa a la gestió i l'administració dels recursos.

D'altra banda, tenim els laboratoris dels centres específics de recerca, els quals pateixen si fa no fa els mateixos inconvenients; potser frueixen de més elasticitat, no gaire més, a l'hora d'establir relacions directes amb les indústries.

Potser, el professor universitari i també l'investigador no docent, en general, tendeix a ésser excessivament gelós de la seva independència i a sentir-se encara **molt còmode dins la seva torre de vori**. Una política d'assignació de recursos d'acord amb l'interès que tinguin els programes de treball per a la societat (no solament d'acord amb la utilitat) podria contribuir a crear una mentalitat diferent

entre aquell personal.

(ciència):— *La ciència a l'estranger es desenvolupa cada vegada més mitjançant nous equips de treball interdisciplinaris. El Consell Científic i Tecnològic, del qual sou el president, ha previst alguna actuació d'aquest tipus? Quin serà el desenvolupament, en el futur, de les activitats del Consell?*

E. Casassas:— En primer lloc, he de fer constar que el Consell Científic i Tecnològic encara no ha estat constituït definitivament. Hi ha diverses raons, unes tècniques, altres administratives, que n'han retordat la constitució. Entre altres, el retard en el procés de transferències a la Generalitat, tant en matèria de recerca com d'universitats; també la relativa migradesa dels recursos disponibles i, en conseqüència, de les accions possibles abans no es produeixin aquestes transferències. Sembla que ara som en un moment en què és ja molt pròxima la constitució d'aquest Consell, que té una funció només assessora, però que indubtablement l'exercirà proposant a la CIRIT actuacions del tipus plantejat a la vostra pregunta, juntament amb altres de tipus més clàssic que encara no han perdut fecunditat en el moment present.

Encara que és previsible que en el pressupost de la Generalitat per a 1982 figurei una quantitat assignada a la CIRIT per a les seves actuacions en matèria de recerca notablement incrementada en relació amb la que figurava al pressupost de l'any 1981, no és versemblant que la xifra disponible permeti altres accions que algunes que corresponen als dos primers nivells d'actuació possibles: primer, cobrir déficits o "tapar forats"; segon, impulsar o promoure alguns plans de recerca determinats. És en la fixació *a priori* dels camps on han d'ésser inclosos aquests plans a impulsar, o en l'elecció dels plans més significatius per al país, que el Consell haurà de treballar des del primer moment.

Obviament, és d'una gran responsabilitat la tasca que el Consell ha de dur a terme

en un termini mitjà, la de l'establiment de les bases que han de permetre fixar una programa de política científica per a Catalunya. És aquesta una oportunitat que se'ns presenta per primera vegada a la història del país; els exemples d'alguns països comparables al nostre ens han d'ajudar; l'anàlisi de molts errors ben coneguts, també.

Sembla que les actuacions corresponents a un tercer nivell, com les de creació de centres nous, s'han d'ajornar fins a moments en què els recursos pressupostaris siguin molt més amplis, encara que l'inventari dels dèdicits actuals (l'elaboració del qual és urgentíssima) pot posar de manifest necessitats preremptòries que totalment o parcialment s'hagin de corregir abans d'aquells moments.

(ciència):— *Les beques que ja s'han començat a donar s'atorguen valorant conjuntament l'interès de la investigació a realitzar i les possibilitats del demandant, ¿o té més pes específic la vàlua científica (llegiu expedient universitari i curriculum) de qui la demana, com passa amb les beques del ministeri d'Universitat i Investigació?*

E. Casassas:— N'hi ha prou amb la lectura dels veredictes dels concursos convocats enguany per la CIRIT, tant el de concessió de beques per a estudis a l'estranger com els de concessió d'ajuts a l'estudi o a la recerca, per a veure clar quin és el criteri seguit.

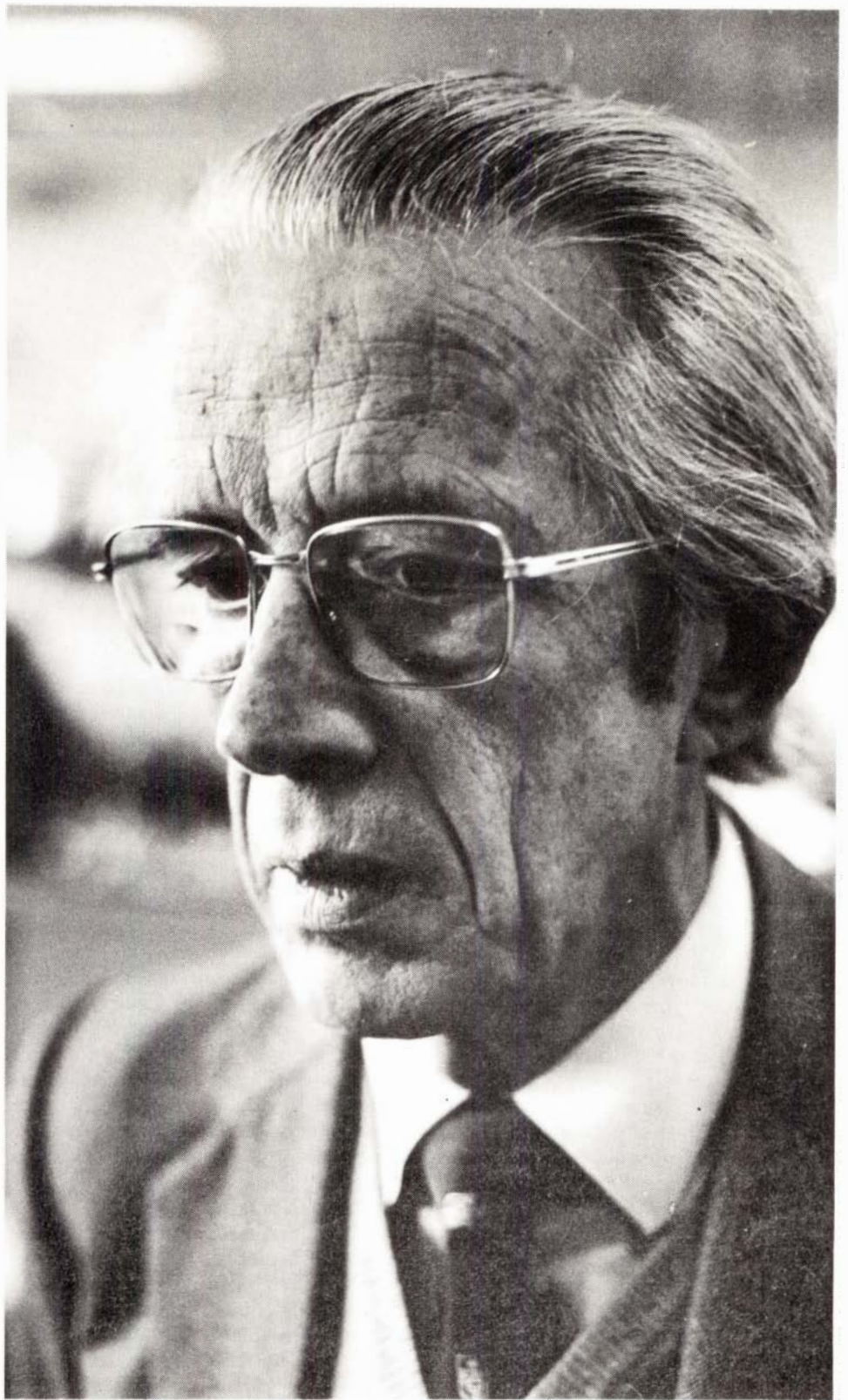
Cal dir que la CIRIT ha decidit aquests concursos a proposta de ponències específiques formades per experts en cadascuna de les àrees científiques en joc, però aquestes ponències han posat de manifest en llur actuació una gran coincidència de criteri en valorar primordialment l'interès de la investigació proposada i les possibilitats de realitzar-la per part del sol·licitant, possibilitats que algunes vegades no es poden judicar si no és a través de l'estudi de les realitzacions anteriors d'aquest sol·licitant.

(ciència):— *Quin paper hauria de jugar l'Institut d'Estudis Catalans dins de la polí-*

tica científica de la Generalitat i, en segon terme, com veieu les perspectives de l'IEC?

E. Casassas:— Aquesta pregunta l'he contestada en diverses ocasions: en un primer col·loqui sobre l'Organització de la Recerca a Catalunya organitzat per l'IEC el 1977, en un article a "Serra d'Or" el 1978, en una comunicació presentada al Col·loqui Internacional organitzat per la Caixa al Museu de la Ciència el 1980. Aquí he de resumir, donada la brevetat de l'espai, les meves opinions personals sobre la qüestió. Segons el decret que el legalitza, l'Institut d'Estudis Catalans és una institució acadèmica, amb seccions i societats filials, que pot constituir grups de treball, seminaris, laboratoris i serveis, i que té per finalitat el conreu de la ciència i de les seves aplicacions tecnològiques. Aquesta definició dóna a l'IEC un àmbit d'actuació molt ampli, i li permetria jugar un paper de primera importància a l'organigrama de la recerca al país. Cal una reflexió profunda interna per part de l'IEC mateix que el dugui a definir-se aviat quant a la intenció i la voluntat. La relativa indefinició actual en aquests sentits, motivada en part per la inestabilitat dels seus recursos econòmics i la dependència d'aquests de factors més aviat eteris, en part per una rigidesa estructural heretada dels temps de la clandestinitat, només pot perjudicar-lo i fer més difoses les perspectives futures. La funció per a la qual va ésser creat l'IEC a començament de segle no és totalment vàlida ara, després dels canvis profunds que ha sofert l'estructura i el volum de l'activitat científica al món, i el món de la ciència a casa nostra. Hauria de tenir ara, però, una funció equivalent adequada a les circumstàncies actuals; és en aquest sentit que la secció de Ciències ha emprès ja una certa política d'actuacions concretes, però és en aquest sentit que l'IEC en ple hauria de definir-se i, consegüentment, obrir-se i transformar-se.

(ciència):— Quin és el grau de consciència de la classe política catalana en relació amb la

importància de la recerca en la Catalunya d'avui?

E. Casassas:— No sé ben bé que es vol dir amb la locució que s'ha posat tant de moda de "la classe política", si no és indicar un isolament o separació dels polítics dins un reducte a part de la societat en general. Deixant de banda la locució, em sembla que, pel que jo conec, és generalitzat entre els polítics, d'una banda, el convenciment abstracte de la importància de la recerca científica i de la innovació tecnològica de cara al desenvolupament general del país; d'altra banda, la desorientació respecte la manera de traduir aquesta importància en actuacions concretes i vàlides dins la circumstància de la Catalunya d'avui o la del demà

immediat; també els desconeixement dels detalls del món tancat de l'activitat científica, que troben un món tenebrós ple d'imbricacions i de contraposicions i que veuen convertir, potser a causa dels anys i panys passats en la dificultat i en la misèria, en un món o no són infreqüents les petites enveges i els petits egoismes a ultrança. Vull dir que tinc la impressió que és generalitzat entre els polítics un cert grau de recel (d'altra banda, justificat) envers el món de la recerca o dels recercadors. En aquest sentit crec que pot ésser important la tasca clarificadora que dugui a terme un Consell Científic i Tecnològic que, tot tocant de peus a la terra de l'objectivitat, es mogui amb fe i amb bona fe a través de la calitja que ens amaga el futur.